

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Višnja Raguž

Brukets brottsdimension

- En komparativ studie av portugisisk och svensk narkotikalagstiftning

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Uppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Per Nilsén

Termin: HT 2013

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
1 INLEDNING	3
1.1 Introduktion	3
1.2 Syfte och frågeställningar	3
1.3 Avgränsning	4
1.4 Metod och material	4
1.5 Disposition	5
2 KRIMINALISERINGENS GRUNDER	7
2.1 Vad är narkotika?	7
2.2 Varför lagstiftar vi om narkotika?	7
2.3 Kriminologiska teorier	8
2.3.1 Strainteorin	8
2.3.2 Stämplingsteorin	10
2.3.3 Teorin om sociala band	11
2.3.4 Feministisk teori	11
3 KONVENTIONS- OCH GEMENSKAPSRÄTTEN	13
3.1 Rättslig utveckling	13
3.1.1 Internationella opiumkonventionen	13
3.1.2 Reviderade opiumkonventionen	13
3.2 Gällande rätt	14
3.2.1 FN – Single Convention on Narcotic Drugs	14
3.2.2 FN – Convention on Psychotropic Substances	15
3.2.3 FN – United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances	16
3.2.4 EU – Rådets rambeslut 2004/757/RIF	16
4 NARKOTIKA I SVERIGE	19
4.1 Rättslig utveckling	19
4.2 Gällande rätt	20
4.2.1 Narkotikastrafflagen (1968:64)	21
4.2.2 Vad är narkotika enligt svensk rätt?	22
4.3 Debatt och statistik	24

4.4 Skandinavisk utblick	25
4.4.1 Norge	25
4.4.2 Danmark	26
5 NARKOTIKA I PORTUGAL	28
5.1 Rättslig utveckling	28
5.2 Gällande rätt	29
5.2.1 Lag nr. 15/93	29
5.2.2 Lag nr. 30/2000	30
5.2.3 Vad är narkotika enligt portugisisk rätt?	32
5.3 Debatt och statistik	32
5.4 Sydvästeuropeisk utblick	33
5.4.1 Spanien	33
5.4.2 Frankrike	33
6 AVSLUTANDE ANALYS	35
6.1 Gällande rätt	35
6.2 Kriminologiska perspektiv på bruk och missbruk	35
6.3 Vilka kriminal- och narkotikapolitiska skäl ligger bakom en restriktiv hållning, i jämförelse med en mer tillåtande?	37
6.4 Vilka resultat har de olika tillvägagångssätten gett?	37
6.5 Avslutande kommentarer	38
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	39

Summary

Drug legislation in Europe differs from country to country, and this paper is intended to compare the Portuguese and Swedish legislation.

Although the two countries are both bound by the international conventions on the area of drugs, the three UN Conventions which regulate the criminalization of illegal drug trade, they have chosen different approaches when it comes to regulating personal consumption. Both the UN Conventions and the EU regulation let the countries decide for themselves how they choose to tackle the problem of personal consumption of drugs.

Sweden has chosen the path of full criminalization, with a tough policy towards both demand and supply. Portugal, on the other hand, has chosen to put in actions against the illegal drug trade, but to decriminalize personal consumption. Nowadays, it's merely an administrative offence, and the measurements against this usually take the form of rehabilitation programmes.

The paper begins with an introduction of the topic, and then it describes the grounds for criminalization. It discusses various criminological theories, which can be applied to abuse problems, with a discussion about the reasons behind legislation.

The third to fifth chapters describe the international, Swedish and Portuguese legal frameworks in this area.

The last chapter, the analysis, tries to answer the initial questions and discusses the pros and cons of criminalization versus decriminalization.

Sammanfattning

Narkotikalagstiftningen i de europeiska länderna skiljer sig åt, och den här uppsatsen har som syfte att jämföra den portugisiska och den svenska lagstiftningen.

Även om de två länderna har anslutit sig till samma internationella konventioner på området, de tre FN-konventionerna som sätter upp de yttre ramarna för kriminalisering av t.ex. illegal droghandel, så har de valt olika tillvägagångssätt när det kommer till reglering av eget bruk. Både FN-konventionerna, och EU:s rambeslut på området, låter länderna själva bestämma hur de vill tackla problemet med egen konsumtion av narkotika.

Sverige har valt en full kriminalisering, med hård politik mot både efterfrågan och utbud. Portugal, å andra sidan, har valt att bestraffa illegal droghandel hårt, men avkriminalisera det egna bruket. Det får enligt portugisisk rättsordning numer endast administrativa påföljder, som oftast har karaktären av rehabiliteringsåtgärder.

Uppsatsen inleds med en introduktion över ämnet, och går sedan in på kriminaliseringens grunder. Här diskuteras olika kriminologiska teorier, som kan tillämpas på missbruksproblematiken, och en övergripande diskussion om orsakerna bakom lagstiftning förs.

Vidare redogör tredje till femte kapitlet för de internationella, svenska och portugisiska rättsreglerna på området.

Det sista kapitlet, analysen, återkopplar till de inledande frågeställningarna och diskuterar för- och nackdelarna med en kriminalisering respektive avkriminalisering.

1 Inledning

1.1 Introduktion

Tidigare i år dömdes Mauritz Andersson och Jonas Falk (tidigare Oredsson) till 14 respektive 18 års fängelse av Stockholms tingsrätt för grovt narkotikabrott.¹ Både brotten och straffen som följde dem saknade, enligt tingsrätten, motstycke i svensk praxis och fallet fick enorm publicitet i våra svenska medier.²

Vid ett seminarium som hölls på Juridiska fakulteten i Lund kort därefter blev Nancy E. Dowd, professor i familjerätt vid University of Florida, väldigt förvånad när just den här rättegången mot Andersson och Falk kom på tal. Hur kunde det komma sig att ett så liberalt land som Sverige, kunde utdöma straff mot narkotikabrott som vida översteg straffen för andra grova brott? Ingen som närvarade på seminariet kunde besvara hennes fråga.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med föreliggande uppsats är att utreda hur två olika europeiska länder, Sverige och Portugal, hanterar narkotikabruk och –missbruk, samt varför länderna hanterar frågorna på respektive sätt.

Uppsatsen tar avstamp i svenskt och portugisiskt rättssystem, och avser besvara följande frågeställningar:

- Vilka kriminal- och narkotikapolitiska skäl ligger bakom en restriktiv hållning, i jämförelse med en mer tillåtande?
- Vilka resultat har de olika tillvägagångssätten gett?

¹ Mål nr B 9799-10

² Mål nr B 9799-10, s. 304

1.3 Avgränsning

I fråga om avgränsning, så är uppsatsens främsta fokus lagstiftningen kring eget bruk av narkotika, men även de större brotten tas upp i viss mån.

Missbruk av dopning och receptbelagda läkemedel behandlas inte.

Intressant hade varit att ha med ett längre avsnitt om hur genus, klass och etnicitet spelar in i drogproblematiken, och om det finns även andra strukturer att ta hänsyn till i narkotikapolitiska diskussioner. Varför det kulturellt betingade bruket av vissa berusningsmedel, t.ex. kat och cannabis, i regel är olagligt i Europa medan det kulturella bruket av andra berusningsmedel, t.ex. alkohol, inte är det hade kunnat vara föremål för en diskussion om diskriminering. Eller hur kriminalisering eller avkriminalisering påverkar produktionsländerna, som kan ses ur ett globalt klassperspektiv. Ett intersektionellt perspektiv hade alltså värdefullt, men ryms tyvärr inte i den här framställningen.

1.4 Metod och material

För uppsatsens författande har jag i huvudsak använt mig av en traditionell rättsdogmatisk metod. Rättsdogmatiken beskriver rätten utifrån regler och undantag.³ Uppsatsen är i linje med detta mestadels deskriptiv, och utgår från författningar, samt annan rättslig information från t.ex. förarbeten. Uppsatsens deskriptiva delar kompletteras också med vissa normativa aspekter, vilket är ett etablerat förhållningssätt även i juridiska framställningar.⁴

I och med att uppsatsen jämför två olika rättssystem, tillkommer även en komparativ metod vars syfte är att besvara frågor om likheter och skillnader.⁵ För att bredda jämförelsen har även de närmast angränsande länderna till Sverige och Portugal redogjorts för på ett översiktligt sätt.

³ Peczenik, SvJT 2005, s.249.

⁴ Jareborg, SvJT 2004, s. 4.

⁵ Hallström, SvJT 2010, s. 574.

Inom den rättsdogmatiska metoden ryms inte annat än en framställning av den rättsliga verkligheten.⁶ Med anledning av detta har jag valt att även tillämpa en rättspolitisk metod, genom att se till kriminologiska teorier.

Uppsatsen tar upp dels internationella, dels nationella rättskällor. Vad gäller rättskälleläran i den portugisiska rättsordningen, vilken jag inte är bekant med sedan tidigare, så är de refererade rättskällorna oftast av formen *lei*, lagar som utfärdas av det portugisiska parlamentet, eller *decreto-lei*, en form av lag som antas av regeringen.⁷ Båda dessa typer kommer jag framöver kalla för *lag*, d.v.s. ingen åtskillnad kommer att göras vid vilket sätt lagarna har tillkommit på.

Några direkta språkliga problem har jag inte stött på, men i de fall då portugisiskan, som inte är mitt första-, andra- eller ens tredjespråk, blivit för svår, har jag istället försökt hitta texter på engelska som motsvarar innehållet i den ursprungliga texten.

I kapitel 4.3 och 5.3 har all statistik hämtats från de nationella årsrapporter som *European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction*, EMCDDA, gör om drogtrender för de europeiska länderna. Jag har valt att undvika statistik direkt från de nationella statistikbyråerna, t.ex. Statistiska centralbyrån, eftersom det vore svårt att bedöma och jämföra kvaliteten och tillvägagångssätten på de olika undersökningarna.⁸

1.5 Disposition

Uppsatsen börjar med ett kapitel om kriminaliseringens grunder, där bl.a. olika teorier om missbruk, brottslighet och genus tas upp och begreppet narkotika definieras övergripande.

Andra kapitlet behandlar den internationella regleringen av narkotika, dess uppkomst och nu gällande rätt.

⁶ Olsen, SvJT 2004, s. 117.

⁷ Information hämtad 2013-12-20 från parlamentets officiella hemsida: <http://www.parlamento.pt/Legislacao/Paginas/Default.aspx>.

⁸ Visserligen har EMCDDA hämtat sina uppgifter från nationella statistikbyråer, men jag anser att de redan har gjort en avvägning i den här frågan i rapporterna, eftersom de görs i ett komparativt syfte.

Tredje och fjärde kapitlet tar upp situationen i Sverige respektive i Portugal. Här förs en rättslig utveckling till narkotikalagstiftningen fram, samt en genomgång av gällande rätt och statistik på området.

Slutligen följer en analys, där jag återkopplar till frågeställningarna som har ställts upp i avsnittet ovan.

2 Kriminaliseringens grunder

2.1 Vad är narkotika?

Narkotika är ett begrepp som omfattar opium, kokain, cannabis och de preparat som kan framställas ur dessa, samt alla de syntetiska substanser som ger liknande fysiologiska effekter som de förstnämnda naturliga drogerna.⁹

De droger som framställs ur opiumvallmon kallas *opiat*, och de har alla dämpande och lugnande effekt, och är väldigt beroendeframkallande. Exempel på dessa är morfin och heroin.¹⁰

Kokain framställs ur kokabladet, som odlas främst i Sydamerika. Det är ett kraftigt centralstimulerande preparat, men är inte beroendeframkallande på samma sätt som opiaterna. Inte heller cannabis har beroende som resultat i samma utsträckning, men är även den en lugnande drog.¹¹

2.2 Varför lagstiftar vi om narkotika?

Vi har i vårt samhälle en grundläggande inställning till narkotika som förkastligt och fördärvande. En anledning till detta är att vi, kulturellt sett, värderar rationalitet högt och att allt som förvränger den klara tanken är ovärdigt och kan göra oss oförmögna att fatta riktiga beslut.¹² En annan anledning är att drogbruk i längden tär på kroppen ur ett medicinskt perspektiv, både fysiskt och psykiskt. Detta kan ske direkt, eftersom vissa droger kan bryta ner kroppen och vara dödliga vid för höga doser, men även indirekt på grund av en bland brukare i allmänhet mer riskfylld livsstil.¹³

Kriminalpolitiska åtgärder måste ta hänsyn till flera olika aspekter. Om brottslighet ska bekämpas, hur görs då det på ett så effektivt och rättssäkert sätt som möjligt,

⁹ Eldridge 1967, s. 1.

¹⁰ Eldridge 1967, s. 1.

¹¹ Eldridge 1967, s. 2.

¹² Eldridge 1967, s. 13.

¹³ Information hämtad 2013-12-29 från Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysnings hemsida: <http://www.can.se/sv/Drogfakta/Fragor-och-Svar/Narkotika/#1>.

utan att grundläggande fri- och rättigheter kränks?¹⁴ Hur kan, mer konkret, den organiserade brottsligheten kring den illegala handeln bekämpas, utan att inkräkta för mycket på medborgarnas individuella integritet. Som i så många andra fall, ställs här individ och kollektiv, egen vilja och struktur, mot varandra.

2.3 Kriminologiska teorier

Cesare Lombroso, som ibland kallas den moderna kriminologins fader, var en italiensk läkare som på 1800-talet utförde observationer och kroppsliga mätningar på soldater, kriminella, sinnessvaga och den allmänna befolkningen.¹⁵ Med sina undersökningar försökte han förklara vad som utgör en s.k. *rei nati*, en född brottsling, d.v.s. vilka egenskaper som karakteriserar en kriminell person.¹⁶ Exempel på dessa karakteristika kunde vara lutande panna, tovtigt hår och stora öron.¹⁷

Från det här synsättet har kriminologin utvecklats i många olika riktningar, och det är få kriminologer idag som arbetar utifrån biologisk-deterministiska teorier. Här nedan redovisas några centrala kriminologiska teorier som kan tillämpas på missbrukarbeteende.

2.3.1 Strainteorin

Robert K. Merton, en amerikansk sociolog, utvecklade på 1930-talet sin teori om *strain*, d.v.s. spänning eller belastning. Denna *strain* skapas genom det sätt på vilket samhället skapar en social norm som vi alla lever efter.¹⁸ Den sociala normen delas upp i dels de etablerade mål som medborgarna förväntas ha, dels i de medel vilka de enskilda medborgarna faktiskt förfogar över, och med vilka målen kan realiseras.¹⁹ Merton menade att en spänning mellan mål och medel skapades genom olika strukturer i samhället, t.ex. klasskillnader. Avvikande beteende²⁰, ett beteende som

¹⁴ Flyghed, SvJT 2007, s. 59.

¹⁵ Williams och McShane 2010, s. 30.

¹⁶ Sarnecki 2009, s. 138.

¹⁷ Williams och McShane 2010, s. 31.

¹⁸ Williams och McShane 2010, s. 77.

¹⁹ Williams och McShane 2010, s. 77.

²⁰ *Deviance*, har jag i uppsatsen genomgående översatt med avvikande beteende eller avvikelse.

framförallt avvek från de mål som ställdes upp i den sociala normen, var då ett resultat av en diskrepans mellan mål och medel.²¹

Hur olika individer anpassar sig till den sociala normen, beskrev Merton på fem olika sätt. När en individ uppfattar sina livsmål som överensstämmande med de medel han eller hon förfogar över, så är det fråga om *konformitet*.²² Består normen av ett mål som t.ex. innebär en universitetsutbildning, så har individer i den här kategorin även de medel som krävs för detta, t.ex. ekonomisk och intellektuell kapacitet. De allra flesta individer hamnar i denna kategori, och enligt Merton utvecklas här ingen *strain*, eftersom medlen överensstämmer med målet.

I nästa kategori, *innovation*, hamnar de individer som visserligen accepterar de mål som samhället har satt upp, men som inte har några medel att förverkliga dem.²³ För att ta exemplet ovan, så kan det accepterade målet fortfarande vara en universitetsutbildning, men att t.ex. den ekonomiska kapaciteten saknas på grund av klasskillnader. Individen kommer då på nya medel, t.ex. begår stölder, för att uppnå målen.

Med *ritualism*, den tredje kategorin, menar Merton att fokus har skiftat från mål till medel. Målet har hamnat utom räckhåll eller ur sikte, men medlen är ändå väldigt viktiga för individen.²⁴ Ett exempel kan vara när individen har förträngt det ursprungliga målet, t.ex. en framgångsrik karriär, och inte längre använder sitt jobb som ett medel för att uppnå målet. Istället blir det befintliga jobbet enda fokus.²⁵

Den fjärde kategorin är *tillbakadragande*. Här har både mål och medel tappat sin betydelse, och istället kan andra än de etablerade målen och medlen utvecklas. Till denna kategori tillhör t.ex. missbrukare, där målet kan vara att underhålla sitt missbruk, och medel för att nå målet kan vara prostitution.

Till den sista kategorin, *uppror*, hör de individer som varken accepterar de i samhället etablerade målen eller medlen. Till skillnad från de som, i den fjärde

²¹ Williams och McShane 2010, s. 77.

²² Sarnecki 2009, s. 180.

²³ Sarnecki 2009, s. 181.

²⁴ Sarnecki 2009, s. 181.

²⁵ Williams och McShane 2010, s. 81.

kategorin, drar sig tillbaka från det etablerade samhället, så vill dessa individer ha en helt ny social norm.²⁶ Rebeller och revolutionärer kan räknas hit.²⁷

Strainteorin går att tillämpa i fall med t.ex. missbruk eftersom den framförallt siktar in sig på avvikande, och inte nödvändigtvis bara kriminellt, beteende.²⁸

2.3.2 Stämplingsteorin

Stämplingsteori är en kombination av flera olika teorier.²⁹ Fokus ligger här på omgivningens reaktioner på olika handlingar.³⁰ Enligt stämplingsteorin är avvikande beteende en definitionsfråga, eftersom olika grupper har olika syn på vad som är rätt och fel. En grupp kan anse ett beteende vara avvikande, och därför *stämpla* en individ som betar sig på det avvikande sättet som en utböling eller brottsling. Avvikelsen är alltså inte en egenskap hos individen, utan istället en konsekvens av vilken reaktion dennes handlingar får. Frågan *Varför blir individer avvikande?*, blir istället *På vilket sätt uppfattas individer vara avvikande?*³¹

Teorin talar vidare om *primär* och *sekundär avvikelser*. Exempelvis begår många ungdomar brott, en typ av primär avvikelse. Inte alla får några reaktioner på sina brott, och de kan växa ur sin kriminalitet utan att tänka något mer på det.³² Får den primära avvikelsten däremot en reaktion, kanske i form av böter, och nästa avvikelse också möts av en reaktion, den här gången ännu starkare, så kan detta så småningom leda till att individen internaliserar den här negativa, brottsliga identiteten. Individen identifierar sig inte med de handlingar som utgör den primära avvikelsten, men när det avvikande elementet stämplas på individen, så blir själva avvikelsten en del av individens identitet. Detta kallas sekundär avvikelse.³³

Det av Merton³⁴ myntade begreppet *självuppfyllande profetia*, har haft stor betydelse för stämplingsteorin.³⁵

²⁶ Sarnecki 2009, s. 183.

²⁷ Williams och McShane 2010, s. 81.

²⁸ Williams och McShane 2010, s. 79.

²⁹ Williams och McShane 2010, s. 118.

³⁰ Sarnecki 2009, s. 200.

³¹ Williams och McShane 2010, s. 111.

³² Sarnecki 2009, s. 201.

³³ Williams och McShane 2010, s. 115.

³⁴ Se avsnitt 2.3.1.

2.3.3 Teorin om sociala band

Denna teori, utvecklad av Travis Hirschi, bygger på att individer kontrolleras av *sociala band*, och att individen utan dessa band skulle få friheten att göra det som ligger i dennes, men inte nödvändigtvis i det etablerade samhällets, intresse.³⁶ Frågan som ställs i den här teorin är inte varför avvikande beteende, utan varför konformt beteende, uppkommer.³⁷

De sociala band som tvingar in individen i konformt beteende är *anknytning* till t.ex. föräldrar och skola, *åtaganden* som t.ex. utbildning och arbete, *delaktighet* i t.ex. föreningsaktiviteter och *övertygelse* om samhällsordningens legitimitet.³⁸ Ju starkare sociala band en individ har, desto svårare är det att hänge sig åt avvikande beteende.

2.3.4 Feministisk teori

Enligt feministisk teori finns det en skapad könsordning, d.v.s. att kön och makt hänger tätt ihop, och att denna går ut på att män har tillskansat sig makt på kvinnors bekostnad, genom att kvinnor underordnas på en strukturell nivå.³⁹ Den rådande ordningen upprätthålls genom isärhållandet av könen och genom könshierarkin, där mannen är norm och kvinnan är avvikelse.⁴⁰

Inom kriminologin har just det här senare kritiserats. Brottslighet studeras nämligen främst utifrån ett manligt perspektiv, och den ställer, på ett genusblint sätt, frågan *Varför begår män brott i så stor utsträckning?* i stället för *Varför begår kvinnor brott i så liten utsträckning?*⁴¹ Exempelvis har strainteorin ifrågasatts ur det här perspektivet. Om avvikande beteende uppstår ur den spänning som kan bildas mellan mål och medel, så borde spänningen vara ännu större för kvinnor eftersom t.ex. ekonomiska medel inte är lika tillgängliga för kvinnor som för män. Detta borde

³⁵ Williams och McShane 2010, s. 110.

³⁶ Sarnecki 2009, s. 242.

³⁷ Messerschmidt 1993, s. 3.

³⁸ Sarnecki 2009, s. 243.

³⁹ Wendt Höjer och Åse 1999, s. 21.

⁴⁰ Wendt Höjer och Åse 1999, s. 22.

⁴¹ Messerschmidt 1993, s. 1.

alltså resultera i en större mängd avvikande beteende hos kvinnor, och inte tvärtom som situationen är idag.⁴²

Även teorin om sociala band har kritiserats. eftersom teorin är tänkt att lägga vikt vid konformitet, och inte avvikelse. I och med att kvinnor i större utsträckning hänger sig åt konformt beteende, och kanske därmed har starkare sociala band, så borde fokus ligga på dem och inte på män.⁴³

⁴² Messerschmidt 1993, s. 3.

⁴³ Messerschmidt 1993, s. 3.

3 Konventions- och gemenskapsrätten

3.1 Rättslig utveckling

3.1.1 Internationella opiumkonventionen

Under 1800-talet låg Kina och Storbritannien i krig med varandra, i de två opiumkrigen. Bakgrunden till krigen var den fria handeln, inklusive handeln av opium, som Storbritannien ville få till stånd i Kina. Denna möttes av motstånd som så småningom resulterade i två fullskaliga krig de två nationerna emellan.⁴⁴ Efter det andra opiumkriget, i vilket även flera andra nationer var inblandade, ingicks några mer eller mindre lyckade fredsavtal och opium blev runt 1860 till slut en internationell handelsvara.⁴⁵

Som en reaktion på detta uppstod ett starkt narkotikamotstånd och en kritik mot den fria opiumhandeln. USA kallade med anledning av detta till en internationell opiumkonferens i Shanghai 1909. Opium, morfin, kokain samt olika framställningar av dessa ämnen var under den här tiden de enda preparaten som missbrukades i någon märkbar utsträckning och arbetet under konferensen resulterade i en konvention som begränsade handeln och användningen av dessa ämnen.⁴⁶ Konventionen ingicks, enligt dess inledning, i Haag 1912 av de 12 anslutande (dåvarande) staterna Tyskland, USA, Kina, Frankrike, Storbritannien, Italien, Japan, Nederländerna, Persien, Portugal, Ryssland och Siam.

3.1.2 Reviderade opiumkonventionen

Inte långt efter att den internationella opiumkonventionen trätt ikraft påbörjades arbetet med en revision av densamma, och 1925 undertecknades så den reviderade opiumkonventionen.⁴⁷ Med denna infördes ett övervakningssystem som skulle hanteras av ett av Nationernas Förbunds organ, kallat *Permanent Central Opium*

⁴⁴ Träskman 2012, s. 17.

⁴⁵ Träskman 2012, s. 18.

⁴⁶ Träskman 2012, s. 18.

⁴⁷ Träskman 2012, s. 19.

Board. Även export av hasch förbjöds delvis till de stater där hasch var förbjudet, i och med revisionen.⁴⁸ Det internationella narkotikaarbetet skulle från och med nu fortsätta i FN:s regi.⁴⁹

3.2 Gällande rätt

3.2.1 FN – Single Convention on Narcotic Drugs

Som namnet antyder, var ändamålet med den här konventionen att ersätta de då befintliga traktaterna på narkotikaområdet med en enda, *single*, konvention med tillhörande kontroll. Detta framgår av konventionens inledning.

Konventionen är från 1961 och det var den första och mest omfattande av de tre centrala internationella narkotikakonventionerna utarbetade av FN (se Psykotrop- och Narkotikabrottskonventionen nedan). Syftet med konventionen var att begränsa innehav, bruk, handel, distribution, import, export, tillverkning och produktion av droger till endast medicinska och vetenskapliga ändamål.

I och med konventionen sammanslogs även organen *Permanent Central Opium Board* (se under 3.2) och *Drug Supervisory Board*, och bildade *International Narcotics Control Board* (INCB), som fortfarande är FN:s organ för narkotikakontroll.⁵⁰

1961 års narkotikakonvention består av 51 artiklar och har idag 184 anslutna stater.⁵¹ Endast de "egentliga" narkotiska ämnena omfattas av konventionen, d.v.s. cannabis, kokablad och opium, samt de preparat som kan framställas ur dessa.⁵² Det sätts i konventionens artikel 36 upp förpliktelser för de anslutande staterna att kriminalisera vissa gärningar som begås uppsåtligen.⁵³

⁴⁸ Träskman 2012, s.19.

⁴⁹ Träskman 2012, s. 19.

⁵⁰ Information hämtad 2013-12-10 från INCB:s officiella hemsida:
http://www.incb.org/incb/en/narcotic-drugs/1961_Convention.html.

⁵¹ Information hämtad 2013-12-10 från FN:s officiella hemsida:
https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=VI-18&chapter=6&lang=en.

⁵² Träskman 2012, s.22.

⁵³ Träskman 2012, s. 21.

Article 36

PENAL PROVISIONS

1. a) Subject to its constitutional limitations, each Party shall adopt such measures as will ensure that cultivation, production, manufacture, extraction, preparation, possession, offering, offering for sale, distribution, purchase, sale, delivery on any terms whatsoever, brokerage, dispatch, dispatch in transit, transport, importation and exportation of drugs contrary to the provisions of this Convention, and any other action which in the opinion of such Party may be contrary to the provisions of this Convention, shall be punishable offences when committed intentionally, and that serious offences shall be liable to adequate punishment particularly by imprisonment or other penalties of deprivation of liberty.

Av kommentarerna till konventionen framgår att det första stycket i artikel 36 inte säger något om eget bruk, *use*, eftersom detta inte omfattas av konventionens syfte att bekämpa olaglig narkotikahandel, *illicit traffic*. Inte heller det innehav, *possession*, som finns med i första stycket innefattar innehav för eget bruk.⁵⁴ Något krav på kriminalisering av eget bruk och innehav för eget bruk av narkotika uppställs således inte.

3.2.2 FN – Convention on Psychotropic Substances

Som ovan nämnt täckte 1961 års narkotikakonvention endast egentliga narkotiska ämnen och preparat. Under åren som följde upptäcktes många nya narkotiska ämnen och preparat som kunde framställas på nya sätt, så kallade psykotropa substanser som innefattade olika centralstimulantia, lugnande medel och hallucinogener, och således inte täcktes av den befintliga konventionen.⁵⁵

För att handskas med dessa nytillkomna psykotropa ämnen utarbetades därför 1971 års psykotropkonvention, som motsvarar regleringen i 1961 års

⁵⁴ Commentary on the Single Convention on Narcotic Drugs, 1961 1973, s. 428 p. 7-8.

⁵⁵ Träskman 2012, s.22.

narkotikakonvention.⁵⁶ För närvarande omfattas 116 psykotropa substanser av konventionen⁵⁷, och 183 stater är anslutna till den⁵⁸.

3.2.3 FN – United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances

Denna konvention, som på svenska kallas Narkotikabrottskonventionen⁵⁹, är den tredje FN-konventionen på området. Konventionen antogs i Wien 1988⁶⁰ och har för närvarande 188 anslutande stater.⁶¹

Syftet med konventionen är att bekämpa den illegala droghandeln och spridningen av narkotiska ämnen.⁶² Detta ska uppnås genom att möjliggöra ett mer utbrett internationellt samarbete mot den illegala droghandeln, genom t.ex. utlämning av droghandlare och andra, mer konkreta, åtgärder.⁶³

3.2.4 EU – Rådets rambeslut 2004/757/RIF

Inom EU förs ett arbete mot narkotikabruk och narkotikaförsäljning. Den illegala narkotikahandeln, särskilt den som förs genom organiserad brottslighet, ligger då i fokus.⁶⁴ Det finns både en strategi och en handlingsplan mot narkotikamissbruk, som går ut på en minskning av efterfrågan och utbud.⁶⁵

⁵⁶ Träskman 2012, s.22.

⁵⁷ Information hämtad 2013-12-10 från INCBS officiella hemsida:
<http://www.incb.org/incb/en/psychotropic-substances/index.html>.

⁵⁸ Information hämtad 2013-12-10 från FN:s officiella hemsida:
https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=VI-16&chapter=6&lang=en.

⁵⁹ SOU 2008:120, s. 161.

⁶⁰ Träskman 2012, s.23.

⁶¹ Information hämtad 2013-12-10 från FN:s officiella hemsida:
https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=VI-19&chapter=6&lang=en.

⁶² Träskman 2012, s. 22.

⁶³ Information hämtad 2013-12-10 från INCBS officiella hemsida:
<http://www.incb.org/incb/en/precursors/1988-convention.html>.

⁶⁴ Träskman 2012, s. 26.

⁶⁵ Träskman 2012, s. 28.

Europeiska unionens råd antog den 25 oktober 2004 ett rambeslut om minimibestämmelser för brottsrekvisit och påföljder för olaglig narkotikahandel, som är den centrala författningen avseende narkotikakontroll.⁶⁶

Rambeslutets artikel 2 fastställer i första punkten att medlemsstaterna ska straffbelägga följande handlingar, om de begås uppsåtligen och orättmätigt:

- a) Framställning, tillverkning, extraktion, beredning, erbjudande, utbudande till försäljning, distribution, försäljning, överlåtelse av varje slag, förmedling, försändelse, transitering, transport, import eller export av narkotika.
- b) Odling av opiumvallmo, kokabuske eller cannabisväxt.
- c) Innehav eller köp av narkotika i något av de syften som anges under led a.
- d) Tillverkning, transport eller distribution av prekursorer, där den som ägnar sig åt detta är medveten om att prekursorerna skall användas i eller för olaglig framställning eller tillverkning av narkotika.

Det är således i första hand olika former av framställning och försäljning av narkotika (men även så kallade narkotikapreursorer, det vill säga ämnen som kan användas vid framställning av narkotika⁶⁷) som ska kriminaliseras.

I artikelns andra punkt ser vi att rambeslutet inte uppställer några krav på kriminalisering av eget bruk av narkotika.

De handlingar som avses i punkt 1 skall inte ingå i detta rambesluts tillämpningsområde, om gärningsmännen har handlat endast i syftet deras egen privata konsumtion så som den definieras i nationell lagstiftning.

EU-rätten ger i och med detta medlemsstaterna utrymme att själva definiera privat konsumtion av narkotika, och att besluta om detta ska vara straffbart eller inte.

I jämförelse med FN-konventionerna ger rambeslutet i artikel 4 mer precisa riktlinjer för vilka påföljder som ska beläggas de brott som är uppställda i artikel 2.⁶⁸

⁶⁶ Träskman 2012, s. 24.

⁶⁷ Se definition enligt 9§ Narkotikastrafflagen.

Vid brott av normalgraden ska enligt första punkten påföljden vara ett maximalt frihetsstraff på minst ett till tre års fängelse. För grova narkotikabrott ska påföljden enligt andra punkten vara ett maximalt frihetsstraff på minst fem till tio års fängelse. Brottet ska anses vara grovt när det avser stor mängd narkotika, eller när det avser sådan narkotika av typer som är de mest hälsovådliga. Vad som avses vara en stor mängd narkotika, eller vilka typer av narkotika som är de mest hälsovådliga, definieras inte i rambeslutet.⁶⁹

⁶⁸ Träskman 2012, s. 25.

⁶⁹ Träskman 2012, s. 26.

4 Narkotika i Sverige

4.1 Rättslig utveckling

Fram till 1923 fanns det ingen narkotikalagstiftning i Sverige i den bemärkelse som det finns idag. Missbruk av olika ämnen förekom visserligen, och viss reglering om hur och av vem dessa så kallade giftiga ämnen fick säljas fanns i olika förordningar så tidigt som på 1700-talet.⁷⁰ Det var framförallt ämnen som opium, arsenik och morfin som togs upp i förordningarna, men 1876 togs även indisk hampa med i listan över ämnen som inte fick säljas eller lämnas ut obehörigen.⁷¹

Den giftstadga som kungjordes 1906⁷² gick lite längre, och kriminaliserade obehörig import, framställning och försäljning av en rad olika giftiga ämnen. Det var enligt stadgans 2§ främst apoteksföreståndare och föreståndare för vetenskapliga institutioner eller undersökningslaboratorier som var behöriga att införa giftiga ämnen av första klassen till riket. Enligt 9§ fick apoteksföreståndaren endast sälja giftigt ämne till de som enligt 2§ var berättigade att själva införa giftiga ämnen och till de näringsidkare som använde det giftiga ämnet i sitt yrke, men även till "annan välfrejdad och för pålitligheten känd, icke minderårig person för vetenskapligt, konstnärligt, tekniskt eller undervisningsändamål". I förteckningen över första klassens giftiga ämnen räknades bl.a. droger (t.ex. opium, indisk hampa och odört), giftiga verkande ämnen som kunde framställas ur dessa droger (t.ex. morfin, kokain och koniin), samt andra giftiga ämnen (t.ex. arsenik och kloroform). Straffet för brott mot stadgan var böter.⁷³

När sedan den internationella opiumkonventionen antogs 1912⁷⁴, utfärdade Sverige en särskild narkotikakungörelse 1923 om handel med opium och vissa andra narkotiska ämnen och beredningar.⁷⁵ Här reglerades import, export och tillverkning

⁷⁰ SOU 2008:120, s.157.

⁷¹ SOU 2008:120, s. 158.

⁷² SFS 1906:114.

⁷³ SOU 2008:120, s.158.

⁷⁴ Se avsnitt 3.1.1.

⁷⁵ SOU 1967:41, s. 25.

av bl.a. opium, morfin och kokain. Bearbetat opium, avsett för rökning, förbjöds. Straffet för brott mot den här kungörelsen var alltså böter, men kunde uppgå till 10,000 kr.⁷⁶

I och med att den reviderade opiumkonventionen 1925⁷⁷ även tog upp kokablod och cannabis⁷⁸, så fick, enligt 1930 års narkotikakungörelse, t.ex. haschisch varken importeras, exporteras, tillverkas, innehas eller saluhållas, med böter som straff.⁷⁹

1933 skärptes lagstiftningen ytterligare genom en narkotikakungörelse som påbjöd fängelsestraff vid vissa försvårande omständigheter, och även begränsade möjligheterna för medicinsk personal att förordna narkotika. 1944 hade även centralstimulerande medel (t.ex. amfetamin) narkotikaklassats i Sverige och dessa medel omfattades av kriminaliseringen i och med 1959 års narkotikakungörelse.⁸⁰ Fängelsestraff infördes nu även för andra än försvårande omständigheter, och höjdes till sex månader.⁸¹

1961 års narkotikakonvention⁸² trädde i kraft i Sverige 1964, och under 1960-talet skulle narkotikalagstiftningen skärpas ytterligare. I förarbetena till 1962 års narkotikaförordning förklarades det att alla åtgärder skulle vidtas mot det ökande narkotikamissbruket. En av dessa åtgärder var att fängelse nu blev normalstraff för narkotikabrott.⁸³

Den 1 april 1968 trädde så en ny narkotikastrafflag i kraft, vilken utgör gällande rätt än idag.

4.2 Gällande rätt

Narkotikabrotten finns reglerade i speciallagar, och återfinns därför inte i brottsbalken. Detta innebär att vi befinner oss på specialstraffrättens område.⁸⁴

⁷⁶ SOU 1967:41, s. 25.

⁷⁷ Se avsnitt 3.1.2.

⁷⁸ SOU 2008:120, s. 159.

⁷⁹ SOU 1967:41, s. 26.

⁸⁰ SOU 1967:41, s. 26.

⁸¹ SOU 2008:120, s. 159.

⁸² Se avsnitt 3.2.1.

⁸³ SOU 1967:41, s. 26-27.

⁸⁴ Träskman 2012, s. 46.

Den centrala lagen är narkotikastrafflagen (1968:64). Utöver denna är det främst läkemedelslagen (1992:859), lagen (1992:860) om kontroll av narkotika och lagen (2000:1225) om straff för smuggling som reglerar hantering och bruk av narkotika, samt tillhörande förordning (1992:1554) om kontroll av narkotika och Läkemedelverkets föreskrifter om kontroll av narkotika.⁸⁵

4.2.1 Narkotikastrafflagen (1968:64)

Narkotikastrafflagen består av nio paragrafer, och omfattar de typer av hantering eller kontakt en person kan tänkas ha med narkotika.

I 1 § ställs i punktform upp vilka olovliga handlingar som räknas som narkotikabrott.

Den som olovligen

1. överlåter narkotika,
2. framställer narkotika som är avsedd för missbruk,
3. förvärvar narkotika i överlåtelsesyfte,
4. anskaffar, bearbetar, förpackar, transporterar, förvarar eller tar annan sådan befattning med narkotika som inte är avsedd för eget bruk,
5. bjuder ut narkotika till försäljning, förvarar eller befordrar vederlag för narkotika, förmedlar kontakter mellan säljare och köpare eller företar någon annan sådan åtgärd, om förfarandet är ägnat att främja narkotikahandel, eller
6. innehar, brukar eller tar annan befattning med narkotika döms, om gärningen sker uppsåtligen, för narkotikabrott till fängelse i högst tre år.

För straffbarhet enligt narkotikastrafflagen krävs uppsåt, och fängelsestraff kan ådömas i högst tre år. Vid ringa brott gäller, enligt 2 §, böter eller fängelse i högst sex månader och straffskalan för grovt narkotikabrott är, enligt 3 §, fängelse i lägst två år och högst tio år. Skillnaden mellan ringa narkotikabrott och narkotikabrott av normalgraden, avgörs enligt svensk domstol i princip efter den sort och mängd narkotika som det har rört sig om.⁸⁶

⁸⁵ SOU 2008:120, s. 161.

⁸⁶ Borgeke, SvJT 2013, s. 52.

Tabellen nedan⁸⁷ demonstrerar detta samband.

Preparat	Nedre gräns för normalgraden
Cannabis	50 gram
Amfetamin	5 gram
Ecstasy	50 tabletter eller 5 gram
Kokain	0,6 gram

För att räknas som ett grovt narkotikabrott ska brottet ha bedrivits yrkesmässigt, varit mer omfattande och avsett en stor mängd narkotika, eller i övrigt varit särskilt farligt eller hänsynslöst. Exempel på särskild fara och hänsynslöshet är att det narkotiska ämnet innebär en direkt fara för brukarens liv, eller att gärningen innefattat överlåtelse till skolelever.⁸⁸

Vid gärning, uppräknad i 1 §, 1-5 p., som har begåtts av grov oaktsamhet, men utan uppsåt, döms gärningsmannen, enligt 3 a §, för vårdslöshet med narkotika till böter eller fängelse i högst ett år. Inget straffansvar föreligger i ringa fall.

De internationella konventionerna har ställt upp krav på vad som ska kriminaliseras. Detta har efterlevts, men även utökats, i den svenska narkotikastrafflagen. Exempelvis är eget bruk av narkotika kriminaliserat enligt 1 § 6 p., som stadgar att den som olovligen och uppsåtligen brukar narkotika ska dömas för narkotikabrott till fängelse i högst tre år. Denna typ av gärning kan däremot inte begås av grov oaktsamhet, eftersom 6 p. är undantagen bestämmelsen i 3 a §.

4.2.2 Vad är narkotika enligt svensk rätt?

I narkotikastrafflagen finns en laglig definition av begreppet narkotika. Lagen preciserar inte vilka exakta ämnen eller preparat som ska räknas som narkotika, utan lämnar utrymme för att detta ska bestämmas närmare på andra ställen. Följande står i narkotikalagens 8 §:

⁸⁷ Hämtad från Borgeke, SvJT 2013, s. 52.

⁸⁸ Åberg, Narkotikastrafflagen (1968:64) 3 §, lagkommentar not 20, Karnov Internet, 2013-12-20.

Med narkotika förstås i denna lag läkemedel eller hälsofarliga varor med beroendeframkallande egenskaper eller euforiserande effekter eller varor som med lätthet kan omvandlas till varor med sådana egenskaper eller effekter och som

1. på sådan grund är föremål för kontroll enligt en internationell överenskommelse som Sverige har biträtt, eller
2. av regeringen har förklarats vara att anse som narkotika enligt lagen.

Bestämmelsen hänvisar till definitionerna som har ställts upp i de internationella överenskommelserna, och narkotikabegreppet i Sverige är således bundet av dessa definitioner, men kan utöver det även förklara fler ämnen narkotiska.

De internationella överenskommelser som ska tas hänsyn till är de tre FN-konventionerna på området⁸⁹, samt EU:s rambeslut. För FN:s vidkommande så har deras narkotikakommission⁹⁰, utarbetat en internationell förteckning över narkotika.⁹¹

Motsvarande ska regeringen, eller efter regeringens bemyndigande Läkemedelsverket, upprätta och kungöra en nationell förteckning över narkotika, i enlighet med 1 § lagen (1992:860) om kontroll av narkotika.

I bilaga 1 till förordning (1992:1554) om kontroll av narkotika finns en förteckning över de substanser som ska anses vara narkotika i narkotikastrafflagens mening, enligt förordningens 2 §. Förordningen fastställer i 3 § att det är Läkemedelsverket som ska upprätta och kungöra förteckningar över narkotika. Nu gällande förteckning är Läkemedelsverkets föreskrifter (LVFS 2011:10) om förteckningar av narkotika.

Värt att notera är att det i Sverige inte görs någon åtskillnad mellan egentliga narkotiska ämnen och psykotropa ämnen, såsom gjorts i FN:s konventioner.⁹²

⁸⁹ Narkotikakonventionen, Psykotropkonventionen och Narkotikabrottskonventionen.

⁹⁰ Commission on Narcotic Drugs.

⁹¹ Träskman 2012, s. 60.

⁹² Träskman 2012, s.22.

4.3 Debatt och statistik

Narkotikalagstiftningen har varit ett hett ämne för debatt i Sverige, och det har från politiskt håll länge funnits en önskan om ett narkotikafritt samhälle. Följande citat ur en regeringsrapport år 1991 är talande för den rådande attityden.⁹³

We disturb them [the drug users] in their activities, and threaten them with compulsory treatment and make their life difficult. It shall be difficult to be a drug misuser. The more difficult we make their living, the more clear the other alternative, i.e., a drug free life, will appear.

Det ska vara svårt att knarka, men lätt att få vård, är en vanlig narkotikapolitisk devis som tydligt kommer till uttryck i citatet ovan. Denna önskan har resulterat i en nolltolerans mot all hantering av narkotika, som alltmer har ökat kontrollen av den enskilde brukaren.⁹⁴

En kritik som har förts fram mot den svenska narkotikapolitiken är att den inte ens har kommit i närheten av att skapa ett narkotikafritt samhälle, och de mål som återstår i den hårda politiken ifrågasätts.⁹⁵

Frågan vi kan ställa oss idag är om kriget mot narkotika för att uppnå det narkotikafria samhället håller på att övergå till åtgärder för att reducera narkotikamissbrukets skadeverkningar och minska störningarna för den välmående medelklassen.⁹⁶

Narkotikamissbruket har under 1990-talet ökat i bl.a. Sverige. Framförallt de syntetiska drogerna har ökat, och det är främst ungdomar som står för ökningen.⁹⁷

Nuvarande Folkhälsomyndigheten⁹⁸ och Statistiska centralbyrån skickar årligen ut en undersökning till 20,000 personer runt om i landet.⁹⁹ En av frågorna rör bruk av cannabis, och från självrapporteringen går det att utläsa trender i bruket.¹⁰⁰

⁹³ Lenke och Olsson 2002, s. 65.

⁹⁴ Olsson m.fl. 2011, s. 17.

⁹⁵ Olsson m.fl. 2011, s. 18

⁹⁶ Citat Olsson m.fl. 2011, s. 19

⁹⁷ SOU 2008:120, s. 178.

⁹⁸ Tidigare Statens folkhälsoinstitut.

Mellan år 2004 och 2011 var resultaten i princip desamma. Det skedde ingen märkbar ökning, men inte heller någon minskning. Data insamlades för hur stor andel som någon gång i livet brukat cannabis, hur stor andel som har gjort det under det senaste året och slutligen hur stor andel som har gjort det den senaste månaden.

Svaren skilde sig åt mellan åren, åldersgrupperna och könen, men vid en beräkning av medeltalet för andelen personer som under år 2004-2011 rapporterade att de någon gång under sin livstid brukat cannabis, så blir siffran 16,8 procent. Motsvarande siffra för frågan om hur stor andel som brukat cannabis det senaste året blir 5 procent, och för hur stor andel som har brukat den senaste månaden 1,6 procent.¹⁰¹

I en annan nationell undersökning om narkotikavanor som påbörjades 2008, svarade 23 procent av männen och 12 procent av kvinnorna att de någon gång under sitt liv brukat olagliga droger.¹⁰² Efter cannabis, var det amfetamin som var den vanligaste drogen. 6,8 procent av männen och 3 procent av kvinnorna uppgav att de hade brukat amfetamin någon gång. Drogerna som följde var kokain, hallucinogener och ecstasy, i den ordningen för båda könen. Det som skilde grupperna åt var bruket av opiater, där 3,8 procent av männen uppgav att de någon gång hade brukat det, medan endast 1,3 procent av kvinnorna svarade detsamma.

4.4 Skandinavisk utblick

4.4.1 Norge

I Norge regleras narkotikabrotten i 23 kap. i den norska *Straffeloven*. Den som olovligen bl.a. tillverkar, importerar, exporterar, förvärvar eller innehar narkotika ska dömas till fängelse upp till två år, enligt 231 §.

Vid brott som har begåtts av oaktsamhet är straffet, enligt andra stycket, böter eller fängelse upp till ett år. För grova narkotikabrott står det i 232 § att straffet ska vara fängelse upp till tio år.

⁹⁹ EMCDDA:s rapport "Sweden" 2012, s. 26.

¹⁰⁰ EMCDDA:s rapport "Sweden" 2012, s. 27.

¹⁰¹ Beräknat av data tagna från EMCDDA:s rapport "Sweden" 2012, s. 27.

¹⁰² EMCDDA:s rapport "Sweden" 2012, s. 29.

Brott som omfattar en betydlig mängd narkotika har en straffskala på tre till 15 år, och under särskilt skärpande omständigheter kan, enligt 232 § 2 st., fängelsestraff upp till 21 år komma i fråga. Om det grova narkotikabrottet begås av oaktsamhet, kan det enligt tredje stycket bestraffas med fängelse upp till sex år.

Eget bruk är enligt den norska läkemedelslagen, *Legemiddelloven*, förbjudet. I 24 § står det att det är förbjudet, utan tillstånd enligt lag, att inneha eller bruka narkotika. Straff för brott mot den här bestämmelsen är enligt 31 § 2 st. böter och/eller fängelsestraff upp till sex månader.

Norge har anslutit till FN:s tre konventioner, men berörs inte av EU:s rambeslut.

4.4.2 Danmark

Bestämmelserna om narkotikabrotten finns dels i den danska strafflagen, *Straffloven*, dels i en speciallag, *Lov om euforiserende stoffer*.¹⁰³

I strafflagens 191 § regleras de grövre narkotikabrotten. Paragrafen stadgar att den som i strid mot speciallagen om *euforiserende stoffer* överlåter narkotiska ämnen till ett större antal personer, mot ett betydande vederlag eller under andra särskilt skärpande omständigheter, ska dömas till fängelse upp till tio år. Om överlåtelsen avser en stor mängd särskilt farliga eller skadliga ämnen, eller om överlåtelsen har särskilt farlig karaktär i övrigt, så kan straffet uppgå till 16 års fängelse. Bestämmelsen gäller, enligt bestämmelsens andra stycke, även annan hantering av narkotiska ämnen, som t.ex. import, export och framställning.

I speciallagen om *euforiserende stoffer* finns grundbestämmelserna för narkotikabrott. Eget bruk av narkotika är inte självständigt kriminaliserat enligt dansk lag. Det är däremot innehav av narkotika.¹⁰⁴

Det danska begreppet *besiddelse* har blivit föremål för diskussion i Sverige, när personer blivit åtalade för narkotikabrott i Sverige efter att ha brukat narkotika i Danmark. Frågan som har uppstått då är om den här gärningen, eget bruk av narkotika, som är ett narkotikabrott i svensk rätt, enligt 2 § Narkotikastrafflagen motsvarar det danska narkotikabrottet *besiddelse* eller inte. Skulle gärningen inte

¹⁰³ Träskman 2012, s. 141.

¹⁰⁴ Träskman 2012, s. 137.

motsvara *besiddelse*, och därmed inte heller vara kriminaliserad enligt dansk lag, så skulle kravet på dubbel straffbarhet i 2 kap. 2 § BrB inte vara uppfyllt. Detta hade inneburit att brottet inte hade kunnat lagföras och dömas i Sverige.¹⁰⁵

Det finns två svenska rättsfall med delvis olika slutsatser rörande detta.¹⁰⁶ I RH 2001:16 kom hovrätten över Skåne och Blekinge fram till att *besiddelse* var ett vitt begrepp, vidare än begreppet innehav som vi har i den svenska narkotikalagstiftningen, och att bruk av cannabis omfattades av dansk lagstiftning. Den åtalade kunde därför dömas för narkotikabrott, även om hovrätten påpekade att den typen av gärning visserligen var straffbar enligt dansk lag, men att straff i regel inte brukade dömas ut i dessa fall.

I RH 2010:38 ogillade däremot Svea hovrätt åtal för bruk av narkotika i Danmark, eftersom gärningen inte ansågs vara straffbelagd i Danmark. Svea hovrätt inhämtade ett yttrande från Danmarks Justitieministerium som konstaterade att enbart bruk av narkotika inte var straffbelagt enligt dansk lag.

Danmark har anslutit till FN:s tre konventioner, och har samma skyldigheter som Sverige att uppnå de resultat som EU:s rambeslut har fastställt.

¹⁰⁵ Träskman 2012, s. 137.

¹⁰⁶ Träskman 2012, s. 137.

5 Narkotika i Portugal

5.1 Rättslig utveckling

Portugal anslöt år 1912 till den internationella opiumkonventionen¹⁰⁷, som reglerade handeln av opium, morfin, kokain och olika framställningar av dessa ämnen. På 1920-talet anpassades den nationella lagstiftningen till konventionen, och denna reglering skulle komma att vara oberörd i nära 40 år.¹⁰⁸

När drogbruket under 1960-talet ökade i stora delar av Europa, var det fortfarande väldigt begränsat i Portugal. Eget bruk av narkotika kriminaliserades först 1970, i och med lag nr. 420/70, där även olaglig handel bestraffades hårdare.¹⁰⁹

Begreppet narkotika fick nu även en laglig definition och innehav kunde leda till fängelsestraff i upp till två år, medan brottet olaglig handel hade en straffskala på fängelse mellan två och åtta år.¹¹⁰ Ett år senare ratificerade Portugal även 1961 års narkotikakonvention¹¹¹.

Under 1970-talet, särskilt efter Nejlíkerevolutionen 1974, blev drogbruket mer synligt, och regeringen anordnade sin första anti-drogkampanj 1973, vars slogan *Droga-Loucura-Morte*¹¹² prydde städernas gator.¹¹³ Vid den andra anti-drogkampanjen, som hölls 1976, bildades även regeringens första organ som hade i uppdrag att hantera och motverka droger.

1983 antogs lag nr. 430/83, som uppdaterade den nationella lagstiftningen till 1971 års psykotropkonvention¹¹⁴. Fokus var på den olagliga droghandeln, men lagen fastslog ändå det egna bruket som olagligt.¹¹⁵ Det uttrycktes däremot att

¹⁰⁷ Se avsnitt 3.1.1.

¹⁰⁸ EMCDDA:s profil "Portugal" 2011, s. 10.

¹⁰⁹ *Liberalisation of "Drugs" and De-penalisation of their Consumption* 1996, s.5

¹¹⁰ EMCDDA:s profil "Portugal" 2011, s. 10.

¹¹¹ Se avsnitt XX ovan.

¹¹² "Droger, Galenskap, Död." Övers. Višnja Raguž.

¹¹³ Mendes 2000, s. 199

¹¹⁴ Se avsnitt 3.2.2.

¹¹⁵ EMCDDA:s profil "Portugal" 2011, s. 11.

drogmissbrukarna skulle ses som patienter, i behov av medicinsk hjälp, och att rehabilitering var viktigare än bestraffning.¹¹⁶

Kriminaliseringen av eget bruk återstod alltså, men vad som var en stor förändring i den portugisiska narkotikapolitiken var att gärningspersonen, för vissa ringa narkotikabrott, kunde undgå straff om denne istället skrev in sig på ett rehabiliteringsprogram.¹¹⁷

Under senare delen av 1980-talet skapade regeringen flera projekt och behandlingscentra för missbrukare, till följd av ett ökande bruk av kokain och heroin i Portugal.¹¹⁸

5.2 Gällande rätt

I den portugisiska strafflagstiftningen, *Código Penal*, fastställs i artikel 295 ett allmänt förbud mot kraftig berusning. Handel och bruk av narkotika är straffbara brott, som generellt sett behandlas i enlighet med lag nr. 15/93.¹¹⁹

5.2.1 Lag nr. 15/93

1993 antogs en ny narkotikalag, nr. 15/93, som implementerade 1988 års narkotikakonvention¹²⁰, med fokus på pengatvätt och kontroll av narkotikaprekursorer.¹²¹ Lagen behöll kriminaliseringen av eget bruk av narkotika, och är än idag den främsta portugisiska lagen vad gäller reducere av narkotikautbudet.¹²²

I preambeln till 1993 års lag citeras noterna till en tidigare lag som säger att konsumtion av narkotika och psykotropa substanser visserligen anses vara socialt förkastligt, men att detta inte borde hindra att narkotikamissbrukare i första hand ska ses som personer i behov av medicinsk hjälp. Den fortsatta kriminaliseringen motiverades på följande sätt:

¹¹⁶ EMCDDA:s profil "Portugal" 2011, s. 11.

¹¹⁷ van Beusekom, van het Loo och Kahan 2002, s. 7.

¹¹⁸ van Beusekom, van het Loo och Kahan 2002, s. 8.

¹¹⁹ Bonifácio Ribeiro de Faria 2013, s. 83.

¹²⁰ Se avsnitt 3.2.3.

¹²¹ EMCDDA:s profil "Portugal" 2011, s. 12.

¹²² EMCDDA:s profil "Portugal" 2011, s. 12.

[...]o consumidor de drogas é sancionado pela lei vigente de maneira quase simbólica, procurando-se que o contacto com o sistema formal da justiça sirva para o incentivar ao tratamento, na hipótese de ter sido atingido pela toxicodependência.¹²³

Detta citat kan läsas i ljuset av att Portugal under 1980- och 90-talen upplevde en massiv ökning av infektionssjukdomar bland missbrukarna. Från 1990 till 1997 ökade antalet HIV-smittade missbrukare från 47 till 590, och antalet dödsfall bland missbrukare mellan år 1997 och 1999 ökade med 57 procent.¹²⁴

Vidare fastställdes det i preambeln att det ännu inte behövs någon ändring på området, och att det straffrättsliga inslaget, även om det reducerats till ett minimum, ändå sänder ett budskap om drogbrukets förkastlighet. Det framgår även att en mildare inställning till narkotikaproblemet har kritiserats av framförallt de nordiska länderna, vilka samtliga har övergett dessa mildare förhållningssätt.

Ändringarna som lagen innebär, har enligt lagtextens lydelse som främsta syfte att befria, rehabilitera och återföra drogmissbrukarna, om möjligt lyckliga, till livet och samhället i stort. Vad gäller de tillfälliga brukarna ska det i största möjliga utsträckning undvikas att stämpla, marginalisera och knuffa in dem i banor med fortsatt drogbruk som enda utväg.

5.2.2 Lag nr. 30/2000

Drogpolitiken skiftade allt mer fokus under 1990-talet, och 1999 kom lag nr. 31/99, genom vilket *IPDT*¹²⁵ introducerades och en nationell strategi för kampen mot droger antogs av regeringen.¹²⁶ Till följd av detta, antogs flera lagändringar under år 2000, och 1 juli 2001 trädde lag nr. 30/2000 i kraft.¹²⁷

¹²³ "[...]drogbrukaren straffas genom nuvarande lag på ett sätt som är närmast symboliskt, med målet att kontakten med det formella rättssystemet ska tjäna syftet att uppmuntra behandling, om det är ett fall av drogberoende." Övers. Višnja Raguz.

¹²⁴ Hughes och Stevens 2010, s. 1001.

¹²⁵ Portugisiska institutet för droger och drogberoende.

¹²⁶ van Beusekom, van het Loo och Kahan 2002, s. 9.

¹²⁷ van Beusekom, van het Loo och Kahan 2002, s. 9.

I denna nya speciallag, som endast reglerar drogkonsumtion, var otillåtet innehav och eget bruk fortfarande olagligt, men straffet ändrades till mer administrativa påföljder.¹²⁸ I lagens artikel 1 beskrivs lagens syfte, att definiera ett juridiskt ramverk för eget bruk av narkotika och att likaså värna om brukarnas hälso- och sociala tillstånd, och artikeln hänvisar till lag nr. 15/93 för tabeller över otillåtna narkotiska substanser. I artikel 2 kan vi läsa följande:

1. O consumo, a aquisição e a detenção para consumo próprio de plantas, substâncias ou preparações compreendidas nas tabelas referidas no artigo anterior constituem contra-ordenação.
2. Para efeitos da presente lei, a aquisição e a detenção para consumo próprio das substâncias referidas no número anterior não poderão exceder a quantidade necessária para o consumo médio individual durante o período de 10 dias.¹²⁹

När en person blir påkommen med narkotika i en mängd av högst tio dagars bruk¹³⁰, och om polisen inte har några misstankar om att något överlåtelsebrott är i fråga, så kan drogera beslagt enligt artikel 4. Fallet kommer därefter att överlåtas till en kommission, CDT, som enligt artikel 7 består av medlemmar utsedda av hälso- och justitiedepartementen.¹³¹

Tanken är att brukaren först ska möta en typ av socialarbetare, med en bakgrund lik brukarens, och att situationen då utvärderas innan CDT dömer i fallet, med främsta mål att behandla och rehabilitera brukaren.

Påföljderna som CDT kan bestämma om kan enligt artikel 17 vara t.ex. varningar, förbud att besöka vissa platser eller personer och indragning av vapenlicens. Även böter kan komma i fråga enligt artikel 15, men inte i de fall då förövaren är missbrukare. Beslagt en mängd narkotika som motsvarar mer än tio dagars bruk,

¹²⁸ EMCDDA:s profil "Portugal" 2011, s. 16.

¹²⁹ "1. Konsumtion, anskaffning och innehav för eget bruk av växter, substanser eller preparat som finns upptagna i tabellerna hänvisade till i föregående artikel, utgör en lagöverträdelse. 2. Gällande denna lag, ska anskaffning och innehav för eget bruk ska substanserna nämnda i föregående punkt inte omfatta mer än en mängd nödvändig för personligt bruk av normal omfattning under en period av tio dagar." Övers. Višnja Raguž.

¹³⁰ Exakta gränser för olika substanser i gram finns fastställda i en föreskrift.

¹³¹ EMCDDA:s profil "Portugal" 2011, s. 16.

går fallet istället upp till domstol och prövas straffrättsligt som ett narkotikabrott rörande eget bruk.¹³²

I samband med lagen tillkom även lag nr. 183/2001, som reglerar åtgärder som grundas på s.k. *harm reduction*, t.ex. olika centra och boenden för missbrukare och sprututbytesprogram.¹³³

5.2.3 Vad är narkotika enligt portugisisk rätt?

Som tidigare nämnts¹³⁴, hänvisar lag nr. 30/2000 till lag nr. 15/93 gällande den närmare definitionen av narkotika och förbjudna ämnen. Det finns sex tabeller över olika växter, substanser och preparat som regleras, och dessa tabeller ska enligt artikel 2 uppdateras i takt med ändringarna i de FN-konventioner Portugal har ratificerat.

5.3 Debatt och statistik

Portugal är, med sin geografiska position, en naturlig hållplats för den illegala droghandeln. Genom Portugal når t.ex. kokain från Brasilien och Mexiko, heroin från Spanien och hasch från Marocko andra marknader. Uppskattningsvis är 77 procent av alla de droger som beslagtas i Portugal menade för en marknad utanför landets gränser.¹³⁵

År 2007 genomfördes en undersökning om den allmänna befolkningens narkotikavanor. 15,000 personer tillfrågades, och 11,7 procent uppgav att de någon gång under sitt liv hade brukat cannabis, följt av 1,9 procent för kokain och 1,3 procent för ecstasy.¹³⁶ Portugal var det här året, bland Europas länder, det med lägst narkotikabruk, bortsett från heroin.¹³⁷ Undersökningen genomfördes, till skillnad

¹³² EMCDDA:s profil "Portugal" 2011, s. 17.

¹³³ EMCDDA:s profil "Portugal" 2011, s. 18.

¹³⁴ Se avsnitt 5.2.2.

¹³⁵ Hughes och Stevens 2010, s.1001.

¹³⁶ EMCDDA:s rapport "Portugal" 2012, s. 22.

¹³⁷ EMCDDA:s rapport "Portugal" 2012, s. 22.

från de svenska undersökningarna, inte genom självrapportering, utan genom intervjuer.¹³⁸

Sedan avkriminaliseringen fram till idag har det skett små ökningarna i bruket av olagliga droger bland vuxna, men bruket bland drogmissbrukande unga och vuxna har minskat. Utöver detta har antalet dödsfall och infektionssjukdomar orsakade av opiatmissbruk minskat, och antalet upptagna rehabiliteringsprogram ökat.¹³⁹

5.4 Sydvästeuropeisk utblick

5.4.1 Spanien

Flera olika lagar reglerar området narkotika i Spanien. Innehav och eget bruk av narkotika utgör inte brott i någon straffrättslig mening, men är ordningsbrott som kan få administrativa påföljder vid t.ex. bruk på allmän plats.¹⁴⁰

Böter är det vanligaste straffet, men lagen tillåter att boten ersätts med frivillig inskrivning på rehabiliteringsprogram. När det kommer till grövre narkotikabrott är straffen däremot bland de högsta i Europa, med tanke på att Spanien på grund av sin geografiska position utsätts för stor illegal internationell handel. För grovt narkotikabrott kan fängelsestraff upp till 20 år och tre månader komma i fråga.¹⁴¹

Spanien har anslutit till FN:s tre konventioner, och har samma skyldigheter som Sverige att uppnå de resultat som EU:s rambeslut har fastställt.

5.4.2 Frankrike

Det främsta franska regelverket på området är en lag från den 31 december 1970. Lagen har som syfte att motverka illegal handel och förbjuda bruk av narkotika, men

¹³⁸ EMCDDA:s rapport "Portugal" 2012, s. 23.

¹³⁹ Hughes och Stevens 2010, s. 1017.

¹⁴⁰ Information hämtad 2014-01-02 från EMCDDA:s hemsida:
<http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index5174EN.html?pluginMethod=eldd.countryprofile&country=ES>.

¹⁴¹ Information hämtad 2014-01-02 från EMCDDA:s hemsida:
<http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index5174EN.html?pluginMethod=eldd.countryprofile&country=ES>.

även tillhandahålla alternativ till bruket och lösningar på problemet, som t.ex. fri och anonym vård för brukare som söker hjälp.¹⁴²

Det har förts en debatt i landet om eget bruk ska avkriminaliseras eller inte, men ännu har lagen från 1970 inte ändrats. Eget bruk kan straffas med böter eller fängelse upp till ett år.¹⁴³ Hälsoaspekten har dock förts fram, och framförallt åklagarna har efter direktiv blivit rekommenderade att i första hand grunda sina handlingar med hänsyn till brukarnas bästa, ur ett hälsoperspektiv.¹⁴⁴

Den illegala handeln regleras främst i den centrala straffrättsliga lagstiftningen, *Code pénal*, och kan för grova brott ge fängelsestraff upp till tio år, och för särskilt grova brott ända upp till livstid.

Frankrike har anslutit till FN:s tre konventioner, och har samma skyldigheter som Sverige att uppnå de resultat som EU:s rambeslut har fastställt.

¹⁴² Information hämtad 2014-01-02 från EMCDDA:s hemsida:
<http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index5174EN.html?pluginMethod=eldd.countryprofile&country=FR>.

¹⁴³ Information hämtad 2014-01-02 från EMCDDA:s hemsida:
<http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index5174EN.html?pluginMethod=eldd.countryprofile&country=FR>.

¹⁴⁴ Information hämtad 2014-01-02 från EMCDDA:s hemsida:
<http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index5174EN.html?pluginMethod=eldd.countryprofile&country=FR>.

6 Avslutande analys

6.1 Gällande rätt

Uppsatsens syfte har varit att jämföra narkotikalagstiftningen, främst gällande regleringen av eget bruk, i Sverige och Portugal.

Länderna har anslutit sig till de tre FN-konventionerna som reglerar narkotika, och eftersom de båda är medlemmar i EU, så har de även implementerat EU:s rambeslut. Inga av dessa internationella bestämmelser kräver att även eget bruk av narkotika ska kriminaliseras.

Sverige har valt att kriminalisera all olovlig hantering av narkotika med straff, d.v.s. böter eller fängelse, som påföljd. Portugal har i sin lagstiftning valt att se eget bruk och innehav av narkotika som ett ringa brott med administrativa påföljder, som t.ex. rehabiliteringsåtgärder, i första hand.

6.2 Kriminologiska perspektiv på bruk och missbruk

Olika kriminologiska teorier kan användas för att förklara uppkomsten av missbruk hos en individ. Mest talande för just missbruksproblematiken är de teorier som tar hänsyn till samhällsstrukturer i stort, och ser till omgivningen i förhållande till individen.

Mertons strainteorin kan ur detta perspektiv tillämpas på de mål och medel individen har haft till sitt förfogande innan missbruket manifesterar sig. Den sociala norm som vi har ställt upp idag består av ett mål som utgörs av den framgångsrika karriären, den fullkomliga rationaliteten och den lyckliga kärnfamiljen – eller *villa*, *Volvo*, *vovve* som vi också säger. För att uppnå detta mål krävs även vissa medel. Dessa medel kan t.ex. vara ekonomiska, sociala eller intellektuella. Brister det i medlen, så blir målet svårare att nå – det uppstår en spänning dem emellan. För att anpassa sig till detta, så kan en individ dra sig tillbaka från den sociala normen, och skapa egna, avvikande, mål som kräver andra, avvikande, medel för att uppnås. Ett

exempel på detta är en individ som tar till missbruk som en flykt från den sociala normen, ofta med kriminalitet för att kunna uppnå det nya målet – missbruk.

Stämplingsteorin är kanske den teori som bäst beskriver brukets och missbrukets mekanismer i förhållande till det etablerade samhället. Frågan som ställs är på vilket sätt och varför en individs beteende anses vara avvikande. De olika förhållningssätt som finns i europeisk narkotikapolitik visar tydligt att de gränser vi drar för vad som ska anses vara socialt acceptabelt och inte är konstruerade och godtyckliga. Om den primära avvikelserna, t.ex. en individs experimenterande med droger i ungdomen, följs av starka negativa reaktioner från samhället, så finns det en risk att individen över en tid av upprepade negativa reaktioner internaliserar denna nya självbild som stämplas på honom eller henne av det etablerade samhället. Om en brukare i ung ålder stämplas som kriminell och problematisk missbrukare, så kan detta mycket väl bli en självuppfyllande profetia, där individen identifierar sig med den här nya bilden som tilldelas honom eller henne.

Fokus från ett svenskt kriminalpolitiskt håll ligger i linje med detta. Det har skiftat från ett strukturellt samhällsproblem till ett missbrukarproblem. *Det ska vara svårt att vara knarkare*, säger vi och ignorerar de förutsättningar som driver individer in i problematiska och ibland hälsofarliga beteenden. Den portugisiska narkotikalagstiftningen kopplar till stämplingsteorin på ett bättre sätt. Missbruk behöver inte vara förenat med utanförskap och hemska levnadsförhållanden. Det behöver inte vara synonymt med infektionssjukdomar och för tidig död, eftersom t.ex. sprututbytesprogram är allmänt accepterade och inte lika kontroversiella som de har varit i svensk debatt.

Teorin om sociala band återkopplar till de två andra teorierna, i och med att den förutsätter vissa saker för att individen inte ska falla in i avvikande beteende. De sociala band som tas upp är *anknytning*, *åtaganden*, *delaktighet* och *övertygelse*, och för att ha dessa band förutsätts starka familjerelationer, tillgång till utbildning, aktiviteter och en tro på de sociala normerna. Trasiga familjeförhållanden kan t.ex. utvecklas tidigt i en individs liv, och sedan påverka alla kommande sociala band i negativ riktning.

Kvinnor med s.k. avvikande beteende borde vara fokus för nya kriminologiska teorier, framförallt kvinnliga missbrukare eftersom en missbrukarlivsstil ofta innefattar även annan kriminalitet.

6.3 Vilka kriminal- och narkotikapolitiska skäl ligger bakom en restriktiv hållning, i jämförelse med en mer tillåtande?

De narkotikapolitiska skäl som ligger bakom den lagstiftning vi har i Sverige, är föreställningen om ett narkotikafritt samhälle. Detta ska uppnås genom en sträng regleringen av den illegala handeln, liksom en kriminalisering av bruket. Genom att bekämpa både utbud och efterfrågan genom bestraffning, är förhoppningen att vi kommer att uppnå denna utopi.

Portugisisk kriminalpolitik verkar ha landat i att ett narkotikafritt samhälle inte är ett rimligt mål, i alla fall inte inom en överskådlig framtid, och att det gäller att kämpa med missbrukarna mot missbruket.

Jag tycker att det är verklighetsfrånvänt att försöka bekämpa narkotikan genom att ytterligare stigmatisera missbrukarna, och genom att hamna i moralpanik över de individer som väljer att bruka utan att för den sakens skull lida av ett missbruk.

6.4 Vilka resultat har de olika tillvägagångssätten gett?

Av statistiken att döma, går det ännu inte att dra några konkreta slutsatser av hur kriminalisering respektive avkriminalisering påverkar drogbruket bland befolkningen.

I Portugals fall har det i varje fall inte ökat drastiskt, medan antalet drogrelaterade dödsfall och infektionssjukdomar har sjunkit. Detta får anses vara en positiv utveckling. Inte heller i Sveriges fall har bruket ändrats märkvärt under 2000-talet, men framförallt har det inte minskat vilket syftet är med nuvarande narkotikalagstiftning.

Rådande narkotikapolitik och opinion har klamrat sig fast alldeles för länge, utan att leverera några resultat, och det är dags för nya, friska vindar.

6.5 Avslutande kommentarer

Jag vill gärna avsluta min uppsats med ett citat som effektivt berör många av missbrukets dimensioner. Det är från en avhandling i kriminologi, som har studerat åtta narkotikabrukande kvinnor i Stockholm. På bara några rader lyckas det göra något den svenska narkotikapolitiken har misslyckats med, nämligen att visa en bild av individerna som något mer än bara missbrukare.

Mona hade försökt leva ordentligt men tyckte det var trist. Vivian hade arbetat och slitit men var ändå fattig och fick dryga ut kassan med pengar från prostitution. Genom att övergå till att sälja amfetamin kunde hon skaffa mer och snabbare pengar. Ylva kände sig ensam och livet blev meningslöst när hon slutade droga, hon hade inte bytt ut rövarlivet mot någonting annat. Ika vågade inte ens tänka tanken på allt som skulle bubbla upp i henne den dag hon slutade med amfetamin.¹⁴⁵

¹⁴⁵ Cit. Lander 2003, s. 227.

Käll- och litteraturförteckning

Källor

Offentligt tryck

SOU 1967:41 Narkotikaproblemet: Betänkande avgivet av Medicinal-styrelsens Narkomanvårdskommitté.

SOU 2008:120 Bättre kontroll av missbruksmedel. Betänkande av Narkotikautredningen.

Litteratur

Blomqvist, Jan & Olsson, Börje, *Narkotika: om problem och politik*, 1. uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2011.

Eldridge, William Butler, *Narcotics and the law: a critique of the American experiment in narcotic drug control*, 2. ed., rev., Univ. of Chicago Press, Chicago, Ill., 1967.

Messerschmidt, James W., *Masculinities and crime: critique and reconceptualization of theory*, Rowman & Littlefield, Lanham, Md., 1993.

Sarnecki, Jerzy, *Introduktion till kriminologi*, 2., [uppdaterade och utök.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2009.

Träskman, Per Ole, *Narkotikastraffrätten*, 1. uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2012.

Wendt Höjer, Maria & Åse, Cecilia (1999). *Politikens paradoxer: en introduktion till feministisk politisk teori*. 2., [omarb. och utök.] uppl. Lund: Academia adacta.

Williams, Franklin P. & McShane, Marilyn D., *Criminological theory*, 5. ed., Pearson/Prentice Hall, Upper Saddle River, N.J., 2010.

Artiklar

Borgeke, Martin, "Påföljdsbestämning i narkotikamål", SvJT 2013, s. 1-70.

Flyghed, Janne, "Kriminalitetskontroll – baserad på tro eller vetande?", SvJT 2007, s. 59-68.

Hallström, Per, "Att jämföra konstitutioner", SvJT 2010, s. 573-587.

Jareborg, Nils, "Rättsdogmatik som vetenskap", SvJT 2004, s. 1-10.

Olsen, Lena, "Rättsvetenskapliga perspektiv", SvJT 2004, s. 105-145.

Peczenik, Aleksander, "Juridikens allmänna läror", SvJT 2005, s. 249-272.

Elektroniska källor

(senast kontrollerade 2014-01-07)

Artiklar

Bonifácio Ribeiro de Faria, Maria Paula, *Portugal*, Kluwer Law & Business, 2013.

Från:

<http://www.kluwerlawonline.com/document.php?ids=CRIM20121366,CRIM20100112,CRIM20100113,CRIM20100114,CRIM20100115,CRIM20100116,CRIM20100117,CRIM20100118,CRIM20100119,CRIM20100120,CRIM20130124,CRIM20130125&PHPS ESSID=641gfda5lo9ke1huvv0lshfda5>.

Concelho Nacional de ética para ciencias da vida, Report-Opinion 17/CNECV/96.

Från:

http://www.cnecv.pt/admin/files/data/docs/1312229563_Portugal%20CNECV%20P017%20EN.pdf.

Hughes, Caitlin Elizabeth & Stevens, Alex, *What Can We Learn from the Portuguese Decriminalization of Illicit Drugs?*, *The British Journal of Criminology*, 2010.

Från:

<http://bjc.oxfordjournals.org/content/50/6/999.full.pdf+html>.

Lenke, Leif & Olsson, Börje, *Swedish Drug Policy in the Twenty-First Century: A Policy Model Going Astray*, *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, Sage Publications, 2002.

Från:

<http://www.sagepub.com/>.

Mendes, Silvia M., *Property Crime and Drug Enforcement in Portugal*, *Criminal Justice Policy Review*, Sage Publications, 2000.

Från:

<http://www.sagepub.com/>.

van Beusekom, Ineke, van het Loo, Mirjam & Kahan, James P., *Guidelines for Implementing and Evaluating the Portuguese Drug Strategy*, RAND Europe, 2002.

Från:

http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monograph_reports/2005/MR1508.pdf.

Lagkommentarer

FN:s *Commentary on the Single Convention on Narcotic Drugs, 1961* 1973.

Från:

http://www.unodc.org/documents/treaties/organized_crime/Drug%20Convention/Commentary_on_the_single_convention_1961.pdf.

Åberg Kazimir, Narkotikastrafflagen (1968:64) 3 §, lagkommentar not 20, Karnov Internet.

Information

Från Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysnings hemsida:

<http://www.can.se/sv/Drogfakta/Fragor-och-Svar/Narkotika/#1>.

Från EMCDDA:s hemsida:

Profil Frankrike:

<http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index5174EN.html?pluginMethod=eldd.countryprofiles&country=FR>.

Profil Portugal:

http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_137215_EN_PolicyProfile_Portugal_WEB_Final.pdf.

Profil Spanien:

<http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index5174EN.html?pluginMethod=eldd.countryprofiles&country=ES>.

Rapport Sverige:

http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_214100_EN_Sweden_NR2012.pdf.

Från FN:s officiella hemsida:

https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=VI-18&chapter=6&lang=en.

Från INCB:s officiella hemsida:

http://www.incb.org/incb/en/narcotic-drugs/1961_Convention.html

<http://www.incb.org/incb/en/psychotropic-substances/index.html>.

Från portugisiska parlamentets officiella hemsida:

<http://www.parlamento.pt/Legislacao/Paginas/Default.aspx>.